

Vergaderjaar 1985–1986

18961

Wijziging van de Wet op het voortgezet onderwijs met betrekking tot het onderwijs in de taal van het land van oorsprong aan leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond

Nr. 8

NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET EINDVERSLAG

Ontvangen 18 oktober 1985

Uit het eindverslag hebben de ondergetekenden kunnen opmaken dat het merendeel der antwoorden, in de memorie van antwoord gegeven, geen aanleiding heeft gevormd tot verdere vragen en opmerkingen. Op enkele punten bleek de memorie van antwoord de leden van de verschillende fracties aanleiding te geven tot nadere vragen.

Naar aanleiding van de in de memorie van antwoord beargumenteerde verschuiving van de datum van inwerkingtreding tot 1 augustus 1986 sprak de C.D.A.-fractie uit verheugd te zijn met dit voorstel, maar toch rees bij deze fractie, evenals bij de fractie van de P.v.d.A., de vraag of 1 augustus 1986 niet nog steeds te vroeg is in verband met het feit dat de lerarenopleidingen eerst per 1 augustus 1987 de eerste gediplomeerden zullen opleveren. Daarnaast heeft de fractie van de P.v.d.A. vragen gesteld over de bekostiging van het eigen taal onderwijs. De fractie van de V.V.D. had met name de status van het vak nog nader toegelicht willen zien en de fractie van de P.S.P. had in de memorie van antwoord aanleiding gevonden tot vragen over de positie van de buitenlandse leerkrachten.

Bij de beantwoording van de nadere vragen zal de volgende indeling worden gehanteerd:

1. Doelstelling onderwijs eigen taal/status vak
2. Taal van het land van oorsprong
3. Datum van inwerkingtreding
4. Verwachte aantallen leerlingen
5. (Na)Scholing buitenlandse leerkrachten
6. Faciliteiten
7. Kwaliteit

1. Doelstelling onderwijs eigen taal/status vak

De leden van de C.D.A.-fractie gaven te kennen nog steeds geporteerd te zijn voor de door ARVO-I voorgestelde constructie: OETC in onderbouw en OET als examenvak in bovenbouw. Zij stelden de vraag of de regering aanleiding ziet haar standpunt te herzien.

De ondergetekenden hebben op grond van de in de memorie van antwoord gegeven argumentatie geen reden gevonden om op het ingenomen standpunt terug te komen.

De leden van de P.S.P.-fractie merkten op, er niet van overtuigd te zijn dat het eigen taal onderwijs beperkt zou dienen te worden tot uitsluitend taalonderwijs. Zij vroegen hoe de regering tegemoet dacht te komen aan de doelstelling voor dit onderwijs.

Met nadruk willen de ondergetekenden herhalen dat de keuze voor OET niet impliceert dat aan de cultuur geen aandacht zal worden geschonken. In de memorie van antwoord hadden zij reeds gewezen op hun opvatting dat het culturele aspect hier veel belangrijker is dan bij andere taalvakken.

De leden van de fractie van de V.V.D. constateerden dat het vak «eigen taal» een status krijgt, die gelijkwaardig is met de andere talen in het voortgezet onderwijs. Zij vroegen zich af of dit betekent dat ook anderen dan leden van de specifieke minderheidsgroepen dit onderwijs kunnen volgen en eindexamen in deze vakken kunnen afleggen. Het integratieproces zou daardoor, naar hun oordeel, bevorderd worden.

De constatering van deze leden over de status van het vak eigen taal is in zoverre juist dat het vak een aan andere vakken gelijkwaardige positie inneemt voor die leerlingen die dit vak kunnen kiezen. De suggestie dat ook anderen dan leden van specifieke minderheidsgroepen examen in dat vak zouden moeten kunnen afleggen, wijs ik vooralsnog af. Het vak voor iedereen openstellen zou betekenen dat in feite twee vakken ontwikkeld en gegeven zouden moeten worden. De vóórkennis van Nederlandse kinderen op het gebied van de talen van minderheidsgroepen is immers een heel andere dan die van de kinderen van minderheidsgroepen zelf, terwijl ook de nagestreefde doelen verschillend zouden zijn.

De leden van de V.V.D.-fractie wensten te weten of de status examenvak inhoudt dat dit vak gekozen kan worden ten kosten van andere keuzevakken of dat dit vak als «extra» aan het gangbare pakket wordt toegevoegd. Dit laatste zal niet het geval zijn. Het eigen taal onderwijs zal als examenvak in de plaats komen van een ander vak dat in het eindexamenpakket kan worden gekozen.

2. Taal van het land van oorsprong

De leden van de fracties van de P.v.d.A., het C.D.A. en de V.V.D. hebben zich verheugd getoond met de toezegging in de memorie van antwoord dat het door de Onderwijsraad gevraagde onderzoek naar de discrepantie tussen de officiële landstaal en de eigen taal alsnog zal worden verricht.

De uitkomsten van dit onderzoek zullen te zijner tijd worden afgewogen en gevolgen kunnen hebben voor het beleid, zoals de leden van de P.v.d.A. aangeven.

3. Datum van inwerkingtreding

De leden van de fracties van P.v.d.A., C.D.A. en V.V.D. vroegen zich af of de inwerkingtreding per 1 augustus 1986 niet te vroeg is. Aan deze vraag lagen verschillende overwegingen ten grondslag. De mogelijkheid de uitkomsten van het onder 2 bedoelde onderzoek te verwerken werd genoemd door de fracties van het C.D.A. en de V.V.D., het feit dat de eerste gediplomeerden per 1 augustus 1987 beschikbaar komen door de leden van de P.v.d.A. en C.D.A. en de fasering voor de leerplannen en leermiddelen door de fractie van het C.D.A.

Een zo spoedig mogelijke inwerkingtreding wordt nagestreefd om de volgende reden:

Er zijn scholen, waar reeds onderwijs in eigen taal wordt verzorgd. Het ontbreken van een wettelijke basis daarvoor was er mede oorzaak van dat de rechtspositie van de buitenlandse leerkrachten niet afdoende geregeld kon worden. Voor nadere gegevens hieromtrent zij verwezen naar de notitie «Eigen Taal en Buitenlandse Leerkracht in het voortgezet onderwijs» (kamerstuk 18 792). Verder uitstel dan tot 1 augustus 1986 wordt in dat verband niet verantwoord geacht. Hierbij zij nog het volgende opgemerkt.

Inwerkingtreding per 1 augustus 1986 betekent dat vanaf deze datum door scholen die dat wensen en die menen daartoe in staat te zijn, onderwijs in de eigen taal verzorgd *kan* worden. Indien de voorgenomen wetswijziging een verplichting zou inhouden, zou een heel andere situatie bestaan. Er wordt vanuit gegaan, dat met name de scholen, die het onderwijs nu reeds geven, van deze mogelijkheid gebruik zullen maken per 1 augustus 1986. Andere zullen wellicht wachten tot bevoegde docenten, leerplannen en leermiddelen beschikbaar zijn.

Met betrekking tot de beschikbaarheid van gediplomeerde docenten zij nog vermeld dat de opleidingslijn aan de lerarenopleiding één van de twee in de genoemde notitie aangegeven wegen is om in de behoefte aan gediplomeerde docenten te voorzien. De andere weg is het verlenen van een bevoegdheid aan docenten, die reeds in eigen land een diploma hebben behaald, op grond van het bepaalde in artikel 110, eerste of tweede lid, van de Overgangswet WVO.

4. Verwachte aantallen leerlingen

De vraag van de leden van de fracties van P.v.d.A. en C.D.A. naar de verwachte aantallen leerlingen is moeilijk te beantwoorden.

In de notitie (18 792) zijn enkele gegevens opgenomen over de stand van zaken. In de situatie zijn sedert het verschijnen van die notitie geen belangrijke wijzigingen opgetreden. Voor het bepalen van de mogelijke omvang is ervan uitgegaan dat deze aantallen mogelijk iets zullen toenemen. Concrete gegevens daarover zijn echter niet voorhanden. De verwachting is dat in het eerste jaar na inwerkingtreding van de voorgestelde wet de aantallen leerlingen aan wie het onderwijs in de eigen taal zal worden gegeven, beperkt zullen zijn. Hoe de vraag zich vervolgens zal ontwikkelen valt op dit moment niet te voorzien. Door middel van een enquête zal hiernaar een peiling worden gedaan.

De uitvoering daarvan zal onderwerp van bespreking vormen in het periodiek overleg met de vier grote gemeenten.

5. (Na-)scholing van leraren

De leden van de fracties van de P.v.d.A. en de P.S.P. vroegen zich af of er bij de invoering van het OET voldoende leraren beschikbaar zullen zijn en of de opleidingscapaciteit van de opleidingen Arabisch en Turks van 25 studenten per jaar voldoende is.

De bepaling van de opleidingscapaciteit is nauw gekoppeld aan de te verwachten behoefte aan leraren. Bij de vorige paragraaf van deze nota is al aangeduid dat dit een zeer complexe zaak is. De vraag naar leraren wordt niet alleen bepaald door het aantal allochtone leerlingen maar voornamelijk door de belangstelling van deze categorieën leerlingen c.q. van hun ouders voor dit type onderwijs. De verwachting is, dat uit de voorgenomen peiling, alsmede uit de resultaten van de projecten in dit schooljaar, indicaties zullen komen voor de bepaling van de opleidingscapaciteit. Mochten hierin bijstellingen nodig zijn, zowel naar taalgroepen als naar de capaciteit van de opleidingen Arabisch en Turks, dan zullen hiervoor nadere voorstellen worden ontwikkeld.

De leden van de P.S.P.-fractie wilden vernemen of de parttime lerarenopleidingen Arabisch en Turks derdegraads opleidingen zijn?

Dit is inderdaad nog het geval. Dit hangt samen met het feit, dat bij de voornemens tot invoering van het OET in het voortgezet onderwijs het accent werd gelegd bij m.a.v.o. en l.b.o. De invoering van het tweegradenstelsel heeft onvermijdelijk consequenties voor de inrichting van de lerarenopleidingen. In generale zin zijn onlangs voorstellen voor aanpassingen van lerarenopleidingen aan het tweegradenstelsel aan de Tweede Kamer voorgelegd.

Voorts stelden de leden van de P.v.d.A.-fractie belang in mogelijke verklaringen voor het verschil in aantal belangstellenden én aantal toelaatbare studenten.

Er zijn verschillende indicaties voor dit verschil. In eerste instantie moesten de studenten een adequate actieve en passieve taalbeheersing bezitten, voor bij voorbeeld Turks op lyceum-niveau. Het bleek echter, dat het bezit van een schooldiploma uit het land van herkomst geen garantie bood voor voldoende taalbeheersing.

Het is dus zo, dat niet alleen de Nederlandse taalbeheersing als niet onaanzienlijke drempel fungeert, maar ook de eigen taalbeheersing. De leden van de P.S.P.-fractie vroegen nog om een nadere toelichting op de eis «van Nederlandse taalvaardigheid». Het gaat hierbij om voldoende taalvaardigheid in het Nederlands om adequaat als leraar ET in het voortgezet onderwijs te functioneren. De koppeling naar bij voorbeeld h.a.v.o.-niveau is problematisch, omdat de operationalisering hiervan steeds is toegesneden op Nederlandstaligen en aldus onvoldoende rekening wordt gehouden met de situatie van allochtonen. Het komend cursusjaar zal in overleg met de lerarenopleidingen met name bij de ontwikkeling en uitvoering van de nascholingscursus Nederlands en bij de toelatingsprocedures, aandacht moeten worden beteed aan de concretisering van deze eis.

De leden van de V.V.D.-fractie informeerden naar de mogelijke rol van de inspectie bij de kwaliteitsbewaking van de lerarenopleidingen, waarbij vooral de aandacht voor de cultuurcomponent gewaarborgd moest zijn. De inspectie opleidingen zal jaarlijks rapporteren over de ontwikkeling en uitvoering van de parttime lerarenopleidingen Arabisch en Turks. Voorzover het de aansluiting van deze opleidingen bij de algemene uitgangspunten voor de structuur en inrichting van de parttime-opleiding docent algemene vakken, met name Nederlands en de moderne talen, betreft, is de inspectie opleidingen voldoende deskundig.

Voor wat betreft de specifieke kenmerken van deze opleidingen kan zij bij haar toezicht op de uitvoering gebruik maken van de visie van externe deskundigen als bij voorbeeld de begeleidingscommissies die de beide lerarenopleidingen hebben ingesteld, of de onlangs benoemde inspecteurs speciale diensten aan wie een speciale taak bij het toezicht op het OET is toegekend.

De hoogte van de vergoeding van de parttime-opleidingen Arabisch en Turks en de nascholingscursus sluit aan bij de reguliere bekostigingsregels. In de fase van ontwikkeling is echter extra formatie toegekend, gezien het bijzondere karakter van de opleiding.

6. Faciliteiten

In antwoord op de vragen van de leden van de fracties van de P.v.d.A. en van het C.D.A. kan het volgende worden opgemerkt.

De leden van de P.v.d.A.-fractie hebben terecht geconstateerd dat naast de bekostiging van de lessen uit de voor de school beschikbare leraarlessen ook extra middelen beschikbaar zullen komen. Hiervoor is een bedrag van 2,75 miljoen beschikbaar, dat in de vorm van extra eenheden aan de scholen die daadwerkelijk het eigen taal onderwijs geven, ter beschikking zal worden gesteld. Dit bedrag is niet afkomstig uit het genoemde bedrag van 47,4 miljoen, maar wordt daaraan toegevoegd. Dat bedrag van 47,4 miljoen zal voor het overgrote deel worden besteed aan een formatieregeling ten behoeve van het onderwijs aan culturele minderheden. Dit betekent dat evenals in de huidige faciliteitenregeling deze middelen zullen worden aangewend voor begeleiding, extra lessen Nederlands, contact school-huis, en dergelijke. Een kleiner deel van het bedrag ± 4 miljoen gulden, zal worden besteed aan zaken als ontwikkelingsprojecten, opvang van plotse-linge instromers (vluchtelingen), activiteiten ten behoeve van specifieke doelgroepen, zoals de Molukkers en woonwagenbewoners. Dit bedrag wordt meer incidenteel aangewend.

In grote lijnen zullen scholen na 1 augustus 1986 beschikken over de volgende faciliteiten ten behoeve van het onderwijs aan minderheden.

1. de reguliere schoolfaciliteiten;
2. extra formatie op basis van het aantal kinderen, dat afkomstig is uit de minderheidsgroepen;
3. extra formatie ten behoeve van het eigen taal onderwijs op basis van het aantal leerlingen dat daadwerkelijk de lessen volgt.

Tot nu toe is steeds sprake geweest van een uitsluitende bekostiging van het eigen taal onderwijs uit de regulier beschikbare leraarlessen. Op grond van de vele kritische opmerkingen en vragen op dit punt hebben de ondergetekenden besloten enige verruiming op dit punt toe te staan. Zij menen dat de bekostiging plaats dient te vinden uit de drie hierboven aangegeven faciliteitensorten. Hieromtrent zij nog opgemerkt dat de aanwending van beschikbaar gestelde middelen, de omvang van de groepen, en dergelijke, tot de verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag van de school behoren. Het voornemen bestaat de scholen in staat te stellen het maximale aantal wekelijkse lessen uit te breiden tot 32 ten behoeve van het eigen taal onderwijs aan deze leerlingen. De desbetreffende inrichtingsvoorwaarden zullen in dat geval worden aangepast. Hiermee wordt tevens tegemoet gekomen aan de problemen van de leden van de P.v.d.A.-fractie met betrekking tot de groepsgrootte. Met betrekking tot de toekenning van faciliteiten bij een gezamenlijke voorziening van meerdere scholen die kleine groepen allochtone leerlingen hebben, wordt gesteld dat in elk geval de onder 3 genoemde extra faciliteiten ten behoeve van het eigen taal onderwijs zullen worden verstrekt aan de school, waaraan het onderwijs wordt gegeven op basis van het aantal leerlingen van de eigen school en van de andere deelnemende scholen, dat de lessen volgt.

De projectgewijze aanpak van de invoering van het vak eigen taal is er nadrukkelijk op gericht de invoering voor te bereiden op scholen die dat nu al wensen, en heeft geen enkele relatie met opleidingscapaciteit, zo willen de ondergetekenden met nadruk verklaren. Toekenning van project geschiedt op grond van ingediende plannen.

De leden van de C.D.A.-fractie vroegen welke extra faciliteiten zullen worden toegekend om een projectmatige aanpak in samenwerking met de Nutsacademies mogelijk te maken.

Ook hier geldt dat dat afhankelijk is van het plan dat wordt ingediend. Recentelijk is verzocht hiervoor een nadere uitwerking te geven.

7. Kwaliteit

De leden van de V.V.D.-fractie wensten te vernemen welke rol aan de inspectie is toegedacht bij het bewaken van de kwaliteit van het te geven onderwijs zowel in het voortgezet onderwijs als in de opleidingen. Wat de opleidingen betreft zij verwezen naar de antwoorden gegeven in paragraaf 5.

In het voortgezet onderwijs zal de kwaliteit van het onderwijs in de eigen taal in principe door de reguliere inspectie worden bewaakt. Om deze daarbij te assisteren en de deskundigheid te vergroten, zijn twee inspecteurs Speciale Diensten benoemd met specifieke deskundigheid en ervaring op het terrein van de eigen-taalproblematiek.

Deze beide inspecteurs zullen deze taak binnen hun algemene functie van inspecteur Speciale Diensten verrichten.

Zij zullen onder meer aandacht besteden aan de plaats van de cultuur binnen het taalonderwijs en aan de relatie van dit onderwijs met het intercultureel onderwijs. In de jaarwerkplannen, met name dat van de Hoofdinspectie Speciale Diensten, zal nadere specificering van het bovenstaande worden gegeven.

De Staatssecretaris van Onderwijs en Wetenschappen,
N. J. Ginjaar-Maas

De Minister van Landbouw en Visserij,
G. J. M. Braks